

Веселка

журнал для дітей

М. ГУЛЕЙ-ЛЕРЕЦКИС 81

БІБЛІОТЕКА
ЧІО Чмод

THE RAINBOW ❖ A Children's Magazine

РІЗДВЯНИЙ ПРИВІТ „ВЕСЕЛЦІ” ВІД УКРАЇНСЬКИХ ШКОЛЯРІВ У БРАЗИЛІЇ

Учні й учительки Суботньої Школи в Куритибі, Бразилія прислали „Веселці” різдвяний і новорічний привіт на карточці, яку виконала учениця Дебора Х. Равлик:

Христос Раждається!

З нагоди Різдва Христового,
В день найбільшої радості,
Прийміть щиросянні побажання:

«Віселих Вам

і Щасливого Нового Ріку».

Дебора Христина Равлик
Суботня школа 260-го к. у. б. к.
Маргаретти Мариниок
Сімуз Карлос Карвальєро
Андре Микіліс
Марселі Фурмангус
Мікрелі Антис ди Карвальєро
Клавдія Таблоро-Бейра
Урсаніа М. Велозуш
Одесса М. Фелісіуш
Тіаміана В. Боржес

Марта М. Баран,
Рафаліа Боко F.
Зорі Магена Баран
Хрісма Казімір Баран
Хер Магена Баран.
Сергій Магена Баран.
Маріє С. К. Вайшн.
Клавдія Суржук
Маріє Юршук
Адріана Крестуца
Адріана Крестуца.
Марос Темро Сусла.
Ана Маріа Магена.
Одесса Білоніська
Темро С. Казімір Баран.
Маріє К. Велозуш
Навіліа Ч. Милусь
Елзабета
Маріє Велозуш
Лідія Емануїл
Міріама Бауш
Одесса М. Костін
Шітане Бауш
Міріама Бауш
Одесса М. Костін

Відповідь Редакції: Дорогі Школярі й Шановні
Вчительки! Дякуємо щиро за Ваш святочний привіт і ба-
жаємо Вам щасливо й корисно провести шкільний 1981
рік!

з кольоровими ілюстраціями виходить кожного місяця у
Видавництві „Свобода” заходами Українського Народ-
ного Союзу. Редагує Колегія. Річна передплата стано-
вить у ЗСА — 8.00 дол. у інших країнах — рівновартність
цієї суми. Для членів УНС 5.00 дол. Ціна окремого числа
75 центів. Ціна подвійного числа — 1.00 дол.

THE RAINBOW — VESELKA

Обкладинка роботи Марти Гулей-Легецьк

Published monthly, except May to August Bi monthly
at Jersey City, New Jersey

Montgomery Street — Jersey City, New Jersey 07302

Subscription \$8.00 per year, UNA members \$5.00 per year.

Entered as Second Class at Jersey City, N. J.

Ілюстрація на обкладинці:

Марта Гулей-Гелецьк — Зимові радощі

На шибках цвітуть ще квіти,
Льодові, беззапашні,
Ще на вітах грає вітер
Зимові свої пісні.

А вже сонце шле привіти,
Пише пальцем на стіні:
„Проганяйте Зиму, діти,
Це ж її останні дні!..”

ЛЕСЯ УКРАЇНКА

Поруч Шевченково „Кобзаря”, в кожній українській хаті є твори Івана Франка — поеми „Мойсей”, „Панські жарти” і інші твори, а для дітей його славний „Лис Микита” і казки „Коли ще звірі говорили”. З поетичних творів Франка дуже відома поезія „Каменярі”.

Крім Шевченка і Франка, відоме всім українцям третє ім'я — Лесі Українки. Її

знають уже змалечку українські діти. Це вона написала славу казку „Біда навчить” — про горобчика, що просив різних птахів, щоб його розуму навчили. Написала вона також казку „Лелія”, „Казку про Оха-Чудодія”, вірші „Мамо, іде вже зима”, „Вишеньки” та інші твори. А найславніший твір Лесі Українки „Лісова пісня” — про чарівну красу української природи. Написала вона багато творів для театру: крім „Лісової пісні”, ще такі як „Бояриня”, „Камінний господар” і інші. З її поезій найбільше відома „Контра спем сперо”, по-українському це значить „Сподіваюся проти надії”.

Твори Шевченка, Франка і Лесі Українки перекладено на різні чужі мови, їх знають і вивчають чужинці, про них пишуть чужі учені.

Лесю Українку вшановує український нарід

Леся Українка

звичайно у лютому, бо це місяць її народження (25 лютого 1871 року).

Як Шевченко і Франко, так і Леся Українка закликали український нарід до боротьби за волю, за власну державу.

Померла Леся Українка 1-го серпня 1913 року і похована в Києві.

На честь Лесі Українки збудовано пам'ятник в Америці — у місті Клівленді і в Торонто, Канада.

Влітку просить, діти, ваших батьків, щоб повезли вас туди поклонитися великій нашій поетесі.

А напевно вже багато з вас були у Вінніпегу, в Канаді, чи в столиці ЗДА Вашингтоні і бачили там пам'ятники на честь нашого Тараса Шевченка. Пам'ятник Шевченкові стоїть також на оселі Українського Народного Союзу „Союзівка” у Кергонксоні.

Отак і в Україні і в чужих країнах знають, шанують і вивчають-читають твори наших великих поетів-письменників: Тараса Шевченка, Івана Франка і Лесі Українки.

Будьте ж, діти, горді і щасливі, що український нарід має таких великих поетів, таких велетнів духа, що їх слава лунає по всьому світі.

Б. Д.

„МАМО, ІДЕ ВЖЕ ЗИМА...”

„Мамо, іде вже зима,
Снігом травицю вкривас,
В гаю пташок вже немає...
Мамо, чи кожна пташина
В вирій на зиму літас?” —
В неньки спитала дитина.

„Ні, не кожна”, — одказує мати, —
Онде, бачиш, пташина сивенька
Скаче швидко отам біля хати, —
Ще зосталась пташина маленька.”

„Чом же вона не втіка?
Нащо морозу чека?” —

„Не боїться морозу вона,
Не покине країни рідної,
Не боїться зими навісної,
Жде, що знову прилине весна”.

„Мамо, ті сиві пташки
Сміливі, напевно, ще й дуже,
Чи то безпечні такі, —
Чусш, цвірінькають так,
Мов їм про зиму байдуже!
Бач — розспівалися як!”

„Не байдуже тій пташці, мій синку,
Мусить пташка малесенька дбати,
Де б водиці дістати краплинку,
Де б під снігом поживку шукати”

„Нащо ж співає? Чудна!
Краще шукала б зерна!”

„Спів пташині потіха одна, —
Хоч голодна, співа веселенько,
Розважас пташине серденько,
Жде, що знову прилине весна.”

К. ПЕРЕЛІСНА

КРИХІТКИ

Прилетів малий горобчик:
„Ців-цвірінь!
Пожалій мене, дитино,
Крихту кинь!
Бо на дворі на морозі
Пропаду,
Я і зернятка під снігом
Не знайду.
На столі ж я бачу стільки
Крихіток,

Кинь хоч трішки і для мене
У садок!”
Відчинилося віконце —
Стук-дзінь-дзінь!
І посипалися крихти...
Ців-цвірінь!
”Їж, горобчику бідненький,
Поспішай!
Завтра зерняток насиплю —
Прилітай!”

Крихітка — окрушина, окрушка (crumb).

Ганна ЧЕРІНЬ

Ілюстрація Яреми КОЗАКА

ДОБРЕ, ЩО ЦЕ ТІЛЬКИ СОН!

Приснився мені дивний сон:
Прийшов раз до нас в гості слон.
А ми всі були при вечері...
І як він проліз в наші двері?!

Слон на ослоні присів.
Ослін так і тріснув навпів.
— Їсти давайте й мені,
Бо я не вечеряв два дні!

Насипали їсти слонові
У миску, як ночви здорові:
Картоплі, капусти, хлібець —
Не скибка, а весь буханець!
Спитали: — Чи їжі вже досить?
Та де! Не наївся, ще просить!

Збентежилась бідна матуся,
Та й каже вона до татуса:
— Збирайся та їдь до крамниці,
Бо в нас вже порожні полиці!

Нема й картоплини в пивниці,
Немає ні крихти й для киці!

От татко додатки несе,
А слон споживає усе.
Коли все дощенту поїв,
Подякував нам як умів,

І з тим він із хати пішов,
Сказавши, що прийде ізнов.
Отак гостював у нас слон!
Як добре, що це тільки сон!

Ослін — лавка (bench); навпів — на дві половини (in two); ночви — trough; скибка — окраєць (thick lump of bread); полиця — shelf; пивниця — тут: льох (cellar); дощенту — зовсім, цілком (completely).

ЧУДНИЙ СОН

Приснився Галі сон:
Прийшов до неї слон,
Злегенька уклонився
І на стільці розсівся.
Схопилася Галюся:
„Ой, я слона боюся,
Бо він такий страшний,
Великий і чудний!
Усе їсть, що попало,

А все йому замало.
З'їв хліб і кашу й борщик,
Тарілку, ложку, горщик,
І книжку з образками,
І ліжечко з ляльками,
Й мене вже з'їсти хоче!..
Розкрила Галя очі —
Пропав відразу слон,
Бо то був тільки сон.

МУДРИЙ ПЕСИК ТРЕФ

(З циклу: Дитячі спогади дідуса Костя)

Мій дядько Левко дуже любив собак, тож дістав собі песеня з породи лігавців і навчив його багато різних штук. Песик був дуже кмітливий. Між іншим, дядько навчив його берегти своє майно і відшукувати загублені речі. Назвали песика Треф.

Я часто бував у дядька, вподобав собі Трефа і залюбки з ним бавився. Не раз граючись я кидав непомітно в траву хусточку або шапчину, а потім казав псові шукати. Не було випадку, щоб Треф швидко не знайшов „згуби”.

Раз приїхав до дядька його колишній шкільний товариш. Зараз першого дня пішли вони на прохід. Дядько мешкав на краю передмістя, і від його дому до поля було недалеко. Вони і пішли вуличкою в сторону поля і за кілька хвилин були вже поза містом. Дядько дозволив мені піти з ним також. Звичайно ж, з нами був і Треф.

Я був ще малий і не пасував до такого поважного товариства, але з нами був пес, і цього мені було більше ніж досить. Коли дядько і його гість розмовляли про різні мудрі речі, я бігав з Трефом то сюди, то туди по порослій споришем доріжці і тільки деколи підходив до дядька, щоб піддержати його за руку.

Та ось я почув, що розмова перейшла на собак. Дядьків товариш став розпитувати про Трефа, про його звички, а дядько розповідав гостеві про те, що його улюбленець уміє. Коли згадав, що Треф уміє знайти загублену річ, гість сказав, що хотів би побачити, як пес це робить.

— Можу тобі зараз показати! — відповів дядько і свиснув на Трефа. Треф слухняно прибіг до свого пана.

Дядько добув з кишені гаманця, показав його псові і вдавав, що знову ховає його в кишеню. Бачачи, що пан не каже йому щонебудь робити, пес побіг наперед. Тоді дядько непомітно кинув гаманця в густу траву. Не оглядаючись, ми пішли далі. Коли відійшли на яких сто кроків, дядько прикликав Трефа, дав йому понюхати свою кишеню і сказав:

— Нема гаманця! Бачиш — нема! Шукай!

Треф зрадів, що має роботу, і миттю кинувся шукати згуби. Але ніхто з нас, відходячи від того місця, де лежав гаманець, не помітив, що недалеко від дороги на полі, біля грядки гороху сидів невеликий хлопець. Він побачив, як дядько кинув щось у траву, тож швиденько підкрався, знайшов гаманця і сховав у кишеню штанців.

Ми посідали на сіножаті, і дядько з товаришем продовжували розмову. Ми сподівалися, що ось-ось прибіжить Треф і принесе в зубах гаманця. За хвилину він справді прибіг. Дядько сказав „дай!”, але пес не мав чого дати. Він збентежено відвернувся і знов побіг туди, де повинен би лежати гаманець. Аж тепер ми побачили хлопця біля гороху. Треф бігав коло нього, лестився і приязно вимахував хвостом.

Дядько здивувався: — що за диво, Треф не виконує мого наказу ще й більше вподобав собі того незнаного хлопця, ніж нас?

Я покликав Трефа. Він прибіг до нас, але зараз же знову вернувся до хлопця і почав з ним бавитися.

Смеркалося. Пора йти додому. Хлопець десь зник, і Трефа не стало видно.

— Нічого! — сказав дядько. — Гаманця не шкода, в гаманці було лише кілька дрібних монет, а Треф незабаром сам вернеться додому.

Дядько був невдоволений, що Треф чомусь не похвастався своїм умінням перед гостем.

Ми пішли. По вечері полягали спати. Я спав з дядьком в одній кімнаті. Ніч була тепла, і дядько залишив на всю ніч відчинене вікно.

Ранесенько почули ми за вікном якесь шарудіння, а за хвилину Треф, мокрий від роси, з розмахом ускочив з городця до кімнати. В зубах тримав приношені хлоп'ячі штанята. Дядько оглянув штанята і в них, у кишені, знайшов свого гаманця.

Справа вияснилася, коли за хвилину під вікном з'явився хлопець, син передміського шевця, до якого дядько не раз давав ладнати свої черевики.

— Прошу пана, ваш пес узяв мої штани. Віддайте мені їх!

Дядько засміявся на весь голос, аж із другої кімнати заглянув у прочинені двері його гість. Дядькові вже все було ясно.

— Певно, що я віддам тобі штанята, але ти мені поясни, звідки в них опинився мій гаманець.

Хлопець опустил голову і несміливим голосом признався до вини: він підняв був гаманця з трави і побіг додому, але пес не відступав від нього, лестився і всунувся ночувати в його кімнаті. Хлопець був радий з такого товариства. А вранці, як хлопцева мама відчинила двері, пес ухопив штанята з гаманцем і притьмом побіг до дядькового дому.

Треф не міг зробити йнакше — адже його пан наказав йому відшукати гаманця.

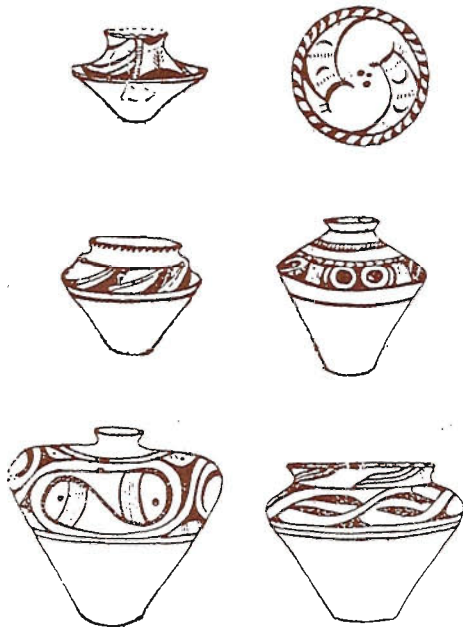
Аж тепер я зрозумів, чому Треф „уподобав” собі хлопця і тримався біля нього.

Хлопець дістав свої штанята і чимскоріш побіг до дому, але свого нечесного вчинку не зміг приховати. Діти з передмістя ще довго розповідали одні одним про шевчика без штанят і про мудрого песика Трефа.

*На основі записок Костя Гуляя
опрацював Роман Завадович*

Пояснення-словничок: **кмітливий** — intelligent; **передмістя** — suburb; **пасувати** — тут: підходити (to fit, to suit); **спориш** — гірчак, роспина (knot-grass); **улюбленець** (з тварин) — pet; **гаманець** — purse; **сіножать** — meadow land; **збентежений** — embarrassed; **монета** — coin; **похвастатися** — похвалитися (to swagger); **шарудіння** — rustling; **приношений** — (про одяг) — shabby; **притьмом** — миттю, чимскоріш (rashly).

НАШІ ПРЕДКИ

Глиняний трипільський посуд

Як кам'яні були сокири
І як письма не знав ще світ,
То люди, мов печерні звірі,
Жили між скель і між боліт.

Та в Україні гожі села
Уже стояли на горбках,
Пишалися хатки веселі
У візерунках, у квітках.

А посуд — стань лише й дивися!
Хто тих людей учив краси? —
Було ж це літ тому п'ять тисяч
В доби камінної часи.

То наших предків предки давні,
Та сама кров, той самий рід,
Культурою своєю славний
Тепер на весь широкий світ.

Пояснення: Візерунок — зображення, рисунок, малюнок (design, picture); посуд — тут це слово означає більшу кількість глиняних посудин — глеків, горщиків, горнят тощо (earthenware, pottery).

К. ПЕРЕЛІСНА

Ілюстрація Любослава ГУЦУЛЯКА

ЗАЙЧИК І БІЛОЧКА

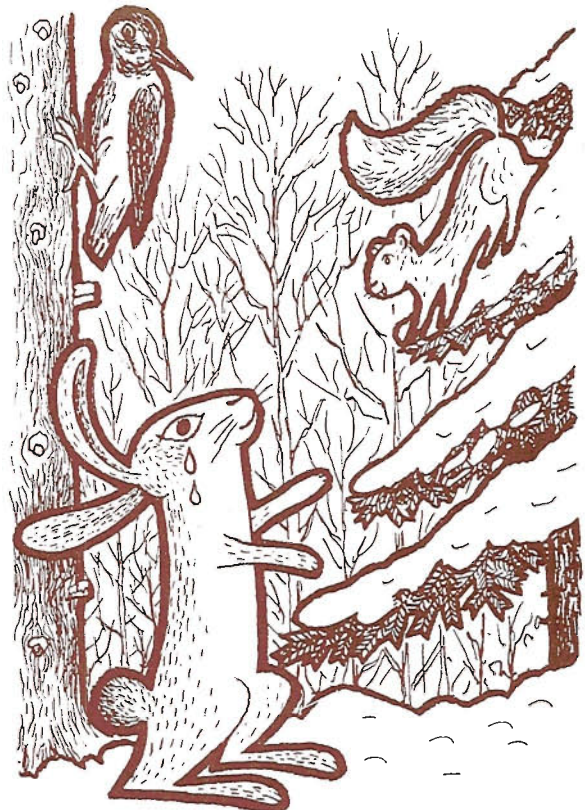
Зайчик білочку прохав:
„Порятуй, сестрице!
Вовк мене вночі ганяв,
А удень — лисиця.

„І нічого я не їв
Цілісіньку днину,
Дуже-дуже зголоднів,
Мало що не гину”.

Білка каже: „Ай-яй-я!
От мені морока!
Лиш горішки маю я,
Ще й тверді нівроку...

„Ось хіба сухенький гриб
Та ще морковиця?”..
Аж підскочив зайчик — стриб!
„Дякую, сестрице!”

Морока — клопіт; нівроку — тут: більше ніж треба, затверді.

ДІД МОРОЗ

Дід Мороз гуляти вийшов,
Одягнув новий кожух,
Йде-стрибає через поле...
Враз спіткнувся і бу-бух!

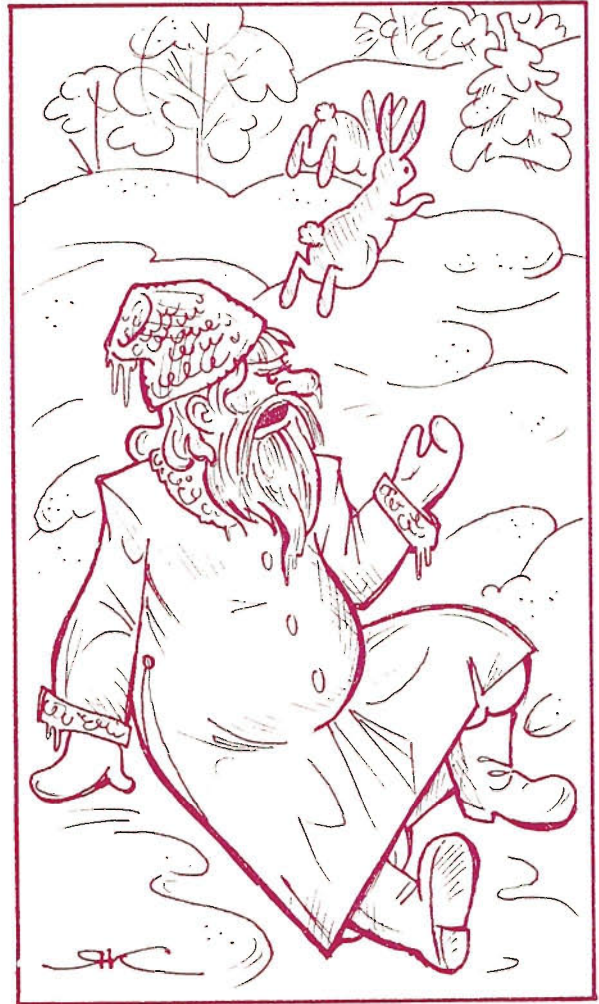
Підхопивсь на рівні ноги
І сердито загував:
„Що тут діється у полі?
Через кого я упав?”

Із Морозом жартувати?!
Хто зарився тут у сніг?”
Ох, як вискочать зайчата
Просто Дідові з-під ніг!

Кинувсь Дід Мороз за ними:
„Он хто Діда повалив!
Ах, ви капосні зайчиська!
Ну, глядіть, щоб не зловив!”

Налякалися зайчата —
Скік та стриб! Та у лісок!
Шурх під сосни та ялини
З головою у сніжок!

Дід Мороз шука їх в полі,
А вони — ані гугу!
Заховались у лісочку
І поснули у снігу.

Стрибати — скакати; капосний — поганий, тут: збиточний; шурх — швидко скритися, сховатися; ані гугу — тут: не відзиватися.

МОРОЗ, СОНЦЕ І ВІТЕР

Ішов чоловік дорогою, а назустріч йому Сонце, Мороз і Вітер. Став чоловік посеред дороги і вклонився їм низенько.

— Це він мені вклоняється, — сказало Сонце, — щоб я його не пекло.

— Ні, не тобі, а мені, — сказав Мороз, — він мене більше боїться.

— Не торочте небилиць! — закричав Вітер. — Не вам чоловік вклоняється, а мені.

— А коли так, — відізвалося Сонце, — то найкраще поспитаймо його самого.

Наздогнали вони чоловіка та й питають:

— Скажи нам, чоловіче добрий, кому з нас трьох ти вклонився до землі?

— Вітрові, — каже чоловік.

— А що? Не казав я, що мені він вклонився!

— Тобі? Так я спечу його, як рака, буде мене пам'ятати! — розгнівалося Сонце.

— Не спечеш! — відповів Вітер. — Як почну я віяти холодком, нічого йому не вдієш.

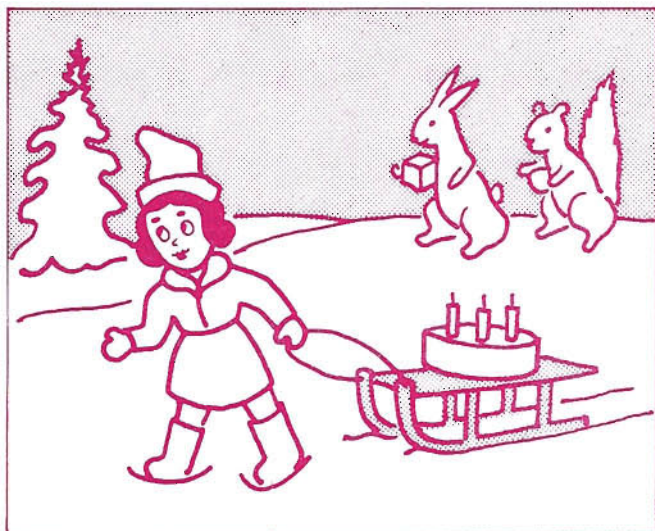
— Ну, то я його насмерть заморожу, — відізався Мороз.

— Даремне, старий! — підсміхнувся Вітер. — Перестану я віяти, так без мене не заморозиш. І пошкандибав чоловік цілий і здоровий.

(За народною казкою)

Веселик-лясе

В зимову, холодну днину
Лясь справляє іменини,

У гостину звірі йдуть
І даруночки несуть.

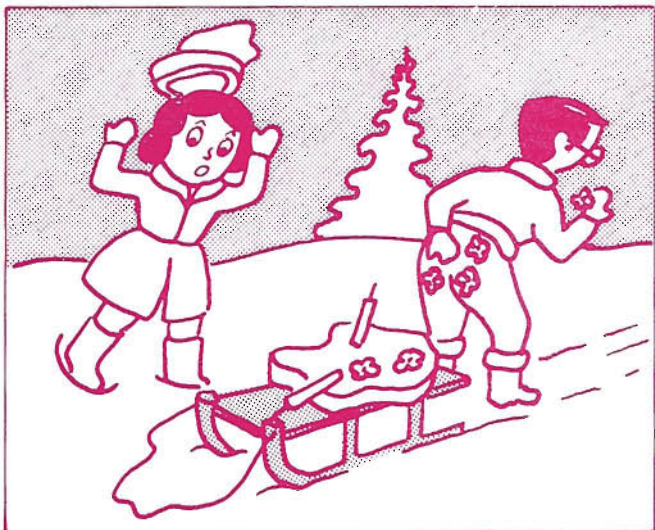
А Марися-господиня
Йде із тортом у гостину —

Тортик пишний, у квітках,
Впакувала на санках.

Луць бреде в снігах глибоких,
Утомився вже, нівроку,

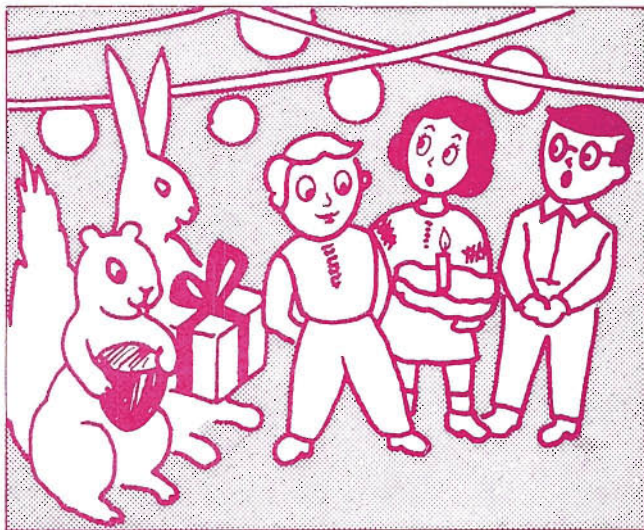
Зирк! — санчата недалечко, —
— Я присяду на краєчку!

А Марисі, мов на сміх,
Тортик став важкий, як міх...

Глип! назад — о, Божа сила!
Мало з горя не зомліла —

З торта — корж, а з крему квіти
В Луця ззаду... Що ж робити!?

Всі на поміч поспішили,
З Луця квіти відліпили,

Ляся гарно привітали,
„Многі Літа” заспівали,

Веселися охоче
До самісінької ночі.

ЩО ДІЯЛОСЯ В УКРАЇНІ, ПОЧИНАЮЧИ ВІД 300 ЛІТ ТОМУ

Археологія — це наука, яка досліджує життя людей не на основі письмових записів (хроніки, літописи, державні документи, спогади і под.), але на основі розкопок у землі. Отже, археологія є помічною наукою історії, вони часто одна другу доповнюють.

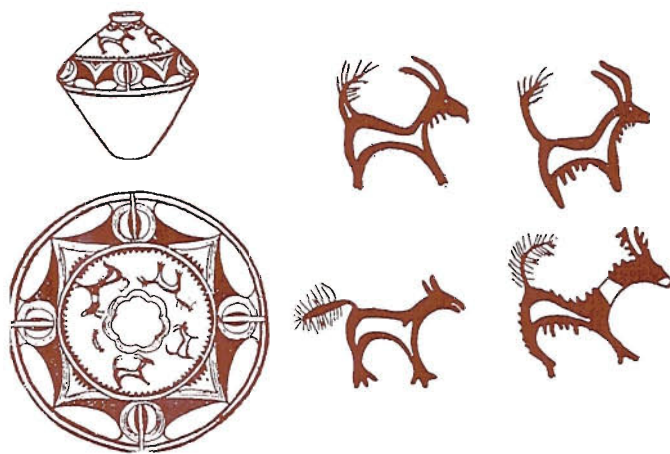
Перші відомості про населення, що жило на землях теперішньої України, записані у творах греків. Від 7-го століття до Христа греки заснували свої міста-колонії на північних побережжях Чорного моря. Тут грецькі письменники чули й бачили на власні очі ті народи, що заселявали в той час південну Україну. Пізніше про це писали інші письменники.

Перші українсько-руські літописи починають історію своєї землі від часу, як ватажки-варяги з півночі, Аскольд і Дир, прибули до Києва. А що діялося в Україні перед тим, поки з'явився перший літописець, преподобний Нестор? Адже вже коло 300-200 тисяч літ тому жили в Україні люди.

Отже, учені археологи почали ритись у землі, добуваючи з неї те, що залишилося по цих людях, і так відтворювали їх життя. Перші люди жили майже по-тваринному, ще не вміли ходити зовсім просто, не мали розвиненої мови, не знали вогню, не вміли будувати хат, їли сире м'ясо, корінці та плоди. По них залишилися ножі, сокири та дуже просте приладдя, зроблене з каміння, передусім з кременю. Минали сотні тисячі літ. Люди ставали розумніші та культурніші. По них залишилися в землі останки хат, городищ, кам'яні мури, рештки ватр, різні роди зброї, а також гроби їх царів і ватажків. Помалу і при використанні наукових дослідів археологи привчилися приблизно устійнити, які розкопки походять з якого часу, наприклад, одні із 150 тисяч літ тому, а інші зі 100, 50 чи 20 тисяч літ тому, і так аж до наших часів. Бож усі сліди давніх людей тепер переважно вкриті землею або зариті в піску.

Племена, що жили в Україні, змінювалися. Одні відходили кудись або вигибали, а їх місце займали інші з інших країн. Хто були ті племена, якого походження і раси, наука археології не знає і не знає, чи коли дізнається. Тому наука не дала їм назов, а окреслює їх за „культурою”, тобто за місцевостями, де відкрито їх перші сліди.

Менш-більш коло 12 тисяч років тому люди на терені теперішньої України були вже не тільки мисливцями, але й навчилися управляти ріллею, хоч земля ще не вміли орати, лише дзюбали мотикою з оленьчих рогів. Їх знаряддя все ще було з каменя, але вже мали першу домашню освоєну тварину — пса. Згодом люди мали інші годівельні тварини, вміли будувати хати, цілі села, винайшли ткацтво, гончарство, вірили в поганських богів. В роках 5 тисяч до 1,800 років до Христа люди навчилися добувати і витоплювати бронзу, а наприкінці 2-го століття — залізо.

Зображення тварин на посудині трипільської культури

В тому часі (коло 5 тисяч років тому) в Україні появилися племена, що жили спочатку над середнім Дністром і південним Богом (Бугом), а звідти поширилися аж до околиць теперішнього Галича, Києва і до побережжя Чорного моря. Його „культуру” названо трипільською від села Трипілья на Київщині. Це була на ті часи справжня культура, якою трипільці випередили багато інших племен на своїй і чужій землі. Виробляли вони мальований посуд (хоч без гончарського круга) неперевершеної краси і якості та прикрашували його спіральними орнаментами. То були справжні мистці. Вони будували гарно впорядковані хати і цілі села. Трипільці були хлібороби. У бронзовій добі (коло 1.800 років до Христа) культура трипільців занепадала, можливо, під напором інших кочових народів, але самі трипільці цілком не загинули, і їх кров та вдача збереглася в українському народі. Наші археологи думають, що трипільці стали предками українців, бо їх спосіб життя дуже нагадує теперішнє життя нашого народу.

В часах від 1.200 до 800 років на землях південної України жило плем'я, якого називають загальнокіммерійцями. Про країну Кіммерію писав уже грецький історик Геродот. У 8-ім столітті прорвалася в Україну могутня орда скитів з Ірану. З того часу племена, що мали назву „кіммерійців” і попали під панування скитів, дістали назву „скити”. Про цих скитів писали грецькі письменники і малювали їх на вазах грецькі мистці. Кочові скити, панівне плем'я, випасали лише худобу — корови, коні, вівці, а хліб (зерно) діставали від скитів-орачів, себто племен, які попали під їх панування. Це були, між іншим, нащадки давніх трипільців.

Ми вже сказали, що на північному побережжі Чорного моря, де Дністер, Бог, Інгул і Дніпро вливаються до моря, а також у Криму та на острові Таманським греки заснували свої міста-колонії. Вони жили в згоді із скитами та іншими племенами, продавали їм свої промислові та мистецькі вироби

спроваджені з Греції і купували в них зерно, шкури і подібні сирці. Ці скитські племена переймалися грецькою культурою, а висока культура греків проникала в негрецьке населення прадавньої України.

У 3-ім стол. до Христа скитів напала навала кочовиків-сарматів, загарбала на деякий час їх край і знищила землі скитів-орачів. За сарматами йшли інші напівдикі народи зі Сходу, дотеперішнє мирне життя за скитів зруйнувалося. Грецькі міста-колонії почали занепадати. Із заходу прийшли гети, мабуть германського походження. Вони знищили найбільше і найкраще місто Ольбію та наробили великої шкоди. Деякий час панували в тих місцях римляни, але згодом прийшли зі сходу гунни і вони до решти зруйнували грецькі колонії на Кримі та так зване Босфорське царство.

Ці часи належать уже до історії. Вона записана в грецьких та негрецьких письменників. Але на північ від чорноморських степів головну працю виконують археологи, щоб устійнити, які народи чи племена там жили. І так знаємо, що через Україну просувало плем'я кельтів, за ними венеди (предки західних слов'ян), врешті готи-гети пройшли зразу через Карпати на північ, потім з півночі на південь. Але в тім поході готів брали участь теж інші народи, головню слов'яни, яких чужинці називали антами, але вони самі деколи називали себе рутенцями-русинами.

Наші предки, слов'яни, були споконвіку хліборобами. Вони міцно трималися рідної землі, обороняючи її від чужих напасників, яких ніколи не бракувало. Від 7-го стол. до Христа аж до 7-го по Христі через Україну перевалилося десять орд. Наші предки то оборонялися, то відступали в ліси на північ, деколи й наступали. В цій боротьбі вони зміцніли і, можливо, вже тоді (в 6-ім стол. до Христа) почали творити власний державний лад — з селянами-хліборобами, ремісниками, купцями, військовим станом і князями. Думують, що це було в північній частині Галичини або на Волині.

Ще минуло кілька століть — і ми підходимо до моменту, коли з Києва почала творитися українсько-руська держава. Тут з'явився перший літопис, який розповідав про те, звідки взялася українська (руська) земля, які племена її заселявали і хто в Києві перший почав князувати.

Михайло Маморський

Леонід ПОЛТАВА

(Ілюстрація Петра Холодного)

Ви бачили й читали багато різних книжок, але кам'яної книги вам напевно ще не доводилося бачити. Її не знайдете навіть у найбільшій бібліотеці. Кам'яна книга лежить глибоко в землі.

Дуже-дуже давно жили в непрохідних лісах, в піщаних пустелях, в безкраїх степах величезні ящури та інші дивовижні тварини. Чи від пазурів хижака, чи своєю смертю — вони вмирали. На їх мертві тіла опадало листя, лягали повалені бурєю дерева або сунулися хмари піску. Все більше й більше засипало ті тварини піском і землею. Цьому допомагали величезні повені, часті вибухи вулканів та землетруси, від яких розколювалася земля.

Минали довгі роки, цілі століття і тисячоліття. Чи через недостачу тепла, чи через якусь пошесну хворобу — старовинні дивні тварини гинули. За якийсь час від них не залишилося на землі й сліду. А люди за той час росли й розвивалися. Нарешті людина вже в наші часи довідалася, що не лише на землі, а й під землею є великі скарби: там лежить камінний вугілля, різні металеві руди і сім, а підземними ріками тече дорогий нафта. Щоб добути ті скарби, треба копати землю.

Глибоко копаючи землю, люди й натрапили на кам'яну книгу. Ця книга не подібна до теперішніх паперових книг. Її сторінки — це здебільшого вугляні, вапнякові або кам'яні плити. На тих плитах люди побачили дивні знаки: то відбиток листка, то відбиток дивного черепа, а то й відбиток цілого скелету. Тоді вчені почали вивчати ці нерукотворні малюнки і зрозуміли, що це — закам'янілі відбитки стародавніх тварин і рослин, яких колись присипало листям, піском і землею.

Так ми дізналися, які тварини заселявали в глибоку давнину нашу землю. Були тоді й дрібні звірята, але були й велетенські розміром, мов теперішні будинки. Учені дали їм різні назви: іхтіозавр, бронтозавр, мамут та інші.

Не всі вміють читати кам'яну книгу, бо, щоб це вміти, треба багато вчитися. Її читають учені люди, палеонтологи. А читати її і дуже цікаво і корисно.

Пояснення-сло-вничок: розкопки — excavations; ватажок — chief, headman; розвинений — well developed, intelligent; кремін (під каменю) — flint; сирий — неварений; мисливець — hunter; мотика — mattock; hoe; дзьобати — to peck; ткацтво — weaving; гончарство — ceramics; посуд — earthenware; кочовий — nomadic; орач — рільник, хлібороб; сирець — raw materials.

З а в д а н н я: Про перший літопис в Україні прочитайте оповідання В. Барагури „Откуда руська земля пошла естъ"... з його збірки „Меч і книга”.

БІДНА КИЦЯ

Ой, ду-ду! ду-ду! ду-ду!
На ставочку, на льоду,
Бідна киця скаче,
Від морозу плаче.

„Ой, мороз пече, пече,
Аж у вушках гаряче,
Лапки ж мої милі,
Зовсім задубіли.

Вітер вис: гу-гу-гу!
Всі дороги у снігу,
Я ж киця маленька,
Ой, яка бідненька.

К. ПЕРЕЛІСНА

БІДНИЙ ЗАЙЧИК

(Ілюстрація Марти Легецкіс)

По дорозі зайчик скаче,
Сніг глибокий — зайчик плаче:

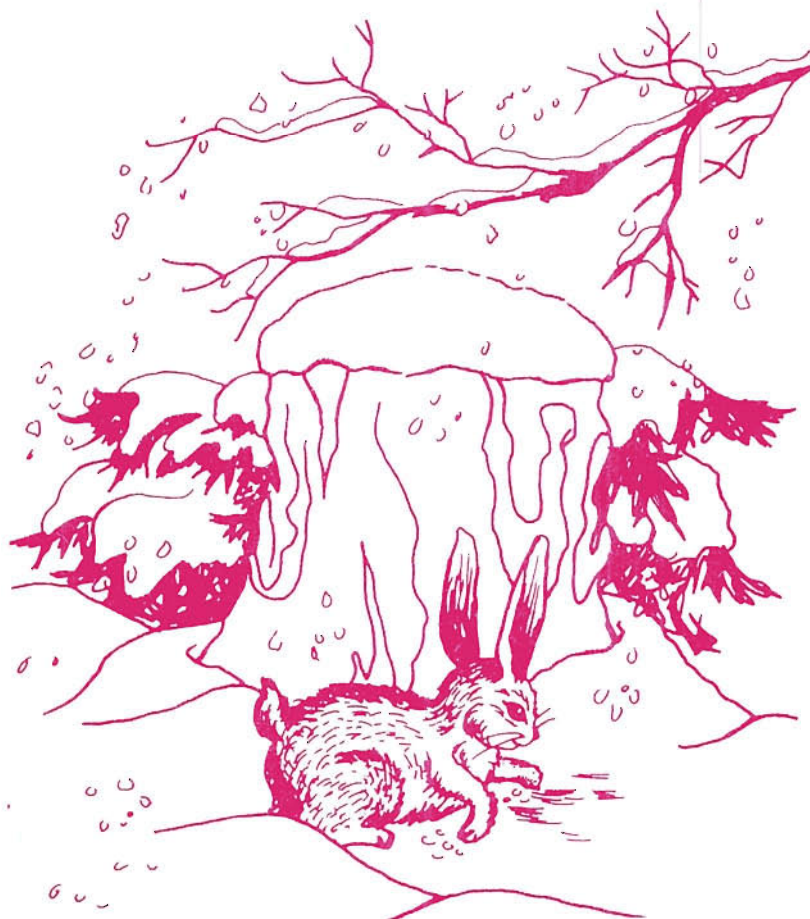
Змерз він дуже і тремтить,
І не знає, що робить.

Де спочити? Де присісти?
Де знайти чогось поїсти?

Треба швидше у лісочок,
Де стоїть старий пеньочок,

Сніг лапками розгребти
Й, може корінці знайти,

Або кору трохи згризти...
Ох, як хоче зайчик їсти!

С Л І Д К И

На ялинці у садочку
Блискає сніжок,
Під ялинкою навколо —
Білий килимок.

Хто ж той білий килимочок
Дрібно потоптав?
То із лісу на вечерю
Зайчик прибігав.

Він знайшов собі морковку
Й трішечки погриз...
Та собаки налякали —
Зайчик втік у ліс.

Ніна МУДРИК-МРИЦ

С Н І Г

(Ілюстрація авторки)

Хто ж це, хто ж це вулицями
Нині вранці біг,
Хто розсипав доokoла
Білий, білий сніг?

То Зима гуляла містом
В шубі сніговій,
А за нею біг холодний
Вітер-буревій.

КОТИК І СМЕТАНКА

Я ж казала тобі, котку,
І не раз,
На полицку, де сметанка,
Ти не лазь!

А ти знову, бачу, глечик
Он розбив
І сметанку на підлозі
Всю розлив...

Доведеться знову добре
Поучить,
Щоб не важивсь до сметанки
Ти ходить...

— Ой, не буду! Ой, не буду!
Ой, пусти!
Не тягни мене за вушко,
Не крути!

Я ж сьогодні на полиці
І не був,
Лише трішечки у глечик
Зазирнув,

А він зразу похитнувся
І упав...
Що розіллється сметанка,
Я ж не знав!

Ганна ЧЕРІНЬ

Я К Б И . . .

Якби мав я всі варстати,
Пилки, свердла, держак,
Я б узявся будувати
Міжпланетні літаки.

Треба ще заліза, криці,
Три мотори, чи хоч два,
Крила, двері, вікна, східці —
В нас же техніка нова —

Отже, треба ще й ракети!
Отоді б я будував.
Я б на всі, на всі планети
В літаках своїх літав!

Треба прилади й комірки,
В них компютерів ряди,
Щоб контрольні перевірки
Переходити завжди.

Треба міряти, кувати,
Лютувати, монтувати,
Провіряти знов і знов,
Щоб у небі катастрофи
Не боятись ані трохи,
Щоб літак по курсу йшов.
От якби ще фарба срібна,
Той, і цей, і той деталь...
Ціла фабрика потрібна,
А її нема, на жаль...

Покищо це сон-хімера...
А щоб облітати світ,
Треба йти на інженера
Вчитись, може й десять літ...

Ну і що ж, я вчитись буду,
Досягну свого таки,
Щоб на користь всього люду
Будувати літаки.

Свердел — drill; держак — handle, grip; криця — сталь (steel); прилад — instrument, device; комірка — small room, closet; кувати — to forge, to work; лютувати — паяти (to solder); по курсу — по визначеній лінії; деталь — подробиця, частина (detail, part); хімера — примха (caprice, whim).

ГОЛОДНИЙ ЗАЙЧИК

(Ілюстрація Оксани Цегельської)

Зайчик їстки захотів,
Не зна, що робити,
Бо вночі засипав сніг
І траву і квіти.

Не дістанеш корінців,
Вся земля, як крига...
Зажурився зайчик наш,
По садочку біга.

Хоч недовго і стрибав,
Задубіли ніжки...
Зирк — щось впало ізгори,
Просто на доріжку.

Зайчик знітився, присів,
Нашорошив вуха,
Зирк сюди і зирк туди —
Занімів і слуха.

Нікогісінько нема!
Лиш сніжок біліє
Та на стежці перед ним
Морквочка жовтіє.

Звідки їжа узялась —
Зайчик і не думав,
Ближче морквочку підтяг
І швиденько схрумав.

Знітитися — скорчуватися, зменшуватися; нашорошити — насторожити; зна, біга, слуха, — це скорочені форми — знає, бігає, слухає.

КАЗКА ПРО КАРПАТСЬКОГО ЧАРІВНИКА

Комітет для вшанування співредактора „Веселки” Романа Завадовича з нагоди 60-ліття його письменницької праці, започаткував „Рік Завадовича” виданням його казки „Карпатський чарівник”.

Дія казки відбувається за княжих часів. У казці автор розкажує про напад угорців на перемиське князівство. Ворог пограбував перемиську землю і, хоч самого

Перемишля не здобув, взяв у полон доньку перемиського князя. Сам князь пішов з своїм військом на поміч великому київському князеві в поході проти степовиків, що турбували українські землі.

У казці розказується далі як молодий Добромир, що навчився чарів у старого доброго знахора-чарівника, визволив князівну і повернув її батькові-матері. Добромир змусив також угорського короля тричі поклястися, що ніколи більше не буде набігати на перемиське князівство.

Як цього доконав Добромир, довідаєтеся, прочитавши книжку. За свій труд і посвяту Добромир не хотів ніякої нагороди. Він сказав: „Я послужив князеві й рідному народові. Це мені найкраща нагорода. Я навчився любити свій рідний край, помагати бідним і нещасним людям, радити їм у лихій годині та служити всім, що моєї ради будуть потребувати.” І Добромир вернувся в Карпати до свого вчителя старого знахора-чарівника.

Книжка має 24 сторінки великого формату. Друкована двома кольорами, а обгортка — трьома. Ілюстрації й обгортку виконала Ярослава Кучма.

В. Б.

Гоца Двала

Вітер сосну похитав,
З гілки сніг на землю впав.

Попід сосну йшов наш гномик,
Малісінький Ромтомтомик.

Раптом гнома під сосною
Сніг присипав з головою.

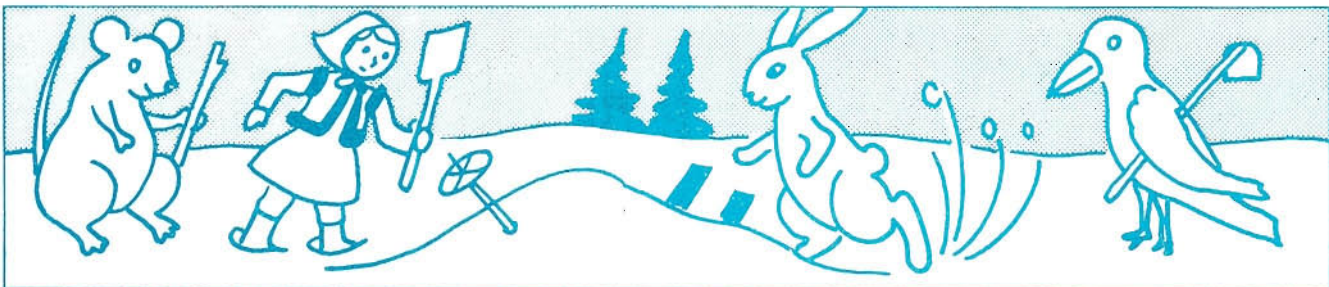

ТАМ ЛЕЖИТЬ ВІН
ПІД СОСНОЮ
ГЕТЬ ПІД СНІГОМ
З ГОЛОВОЮ

Як побачив сірий дрізд,
Засвистів на цілий ліс:

— Чуйте, птахи і звірята,
Треба гнома рятувати!

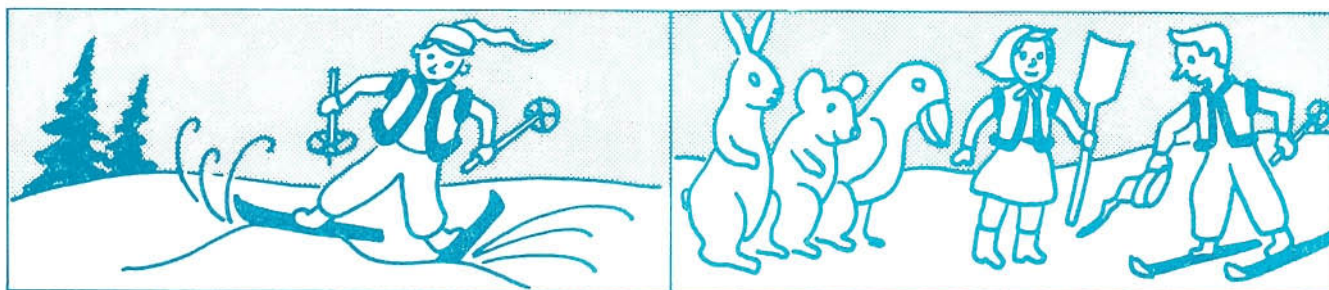
Перша вчула це синиця,
Гномикова рятівниця.

А за нею з всіх сторін
Птахи-звірі навздогін.

В Гоци бляшана лопата,
В мишки тичка від загати.

Зайчик довгими ногами
Сніг розкидував без тям.

Трохи снігу відгорнули —
— Ось і гномик! — враз гукнули.

Гном з-під снігу скочив скоро
І щасливо, і здорово.

— Всім вам щирий поцілунок
За допомогу і рятунок!